

Inleiding

Met het project willen we de leerlingen niet alleen onderdompelen in het leven van de grootmeester Guido Gezelle, we willen ze vooral ook op een creatieve manier aan de slag laten gaan met een van zijn gedichten.

Wintermuggen is een levendig en beeldrijk gedicht dat zich uitermate leent om verstript te worden. Wist je trouwens dat heel wat dichters dit al met prachtige resultaten voordeden? De leerlingen ontdekken ook dit doorheen de lessenreeks.

Het uitgewerkte lessenpakket is niet alleen bedoeld voor de leerkracht

Nederlands: We werkten lesfiches uit waarbij vakoverschrijdend gewerkt kan worden met de leerkracht plastische opvoeding.

Bovenal is het een lessenreeks voor eenieder die op een creatieve en boeiende manier met het werk van Gezelle aan de slag wil gaan.

Lessenreeks Wintermuggen – Guido Gezelle:

Tijdsduur: 4 à 5 lessen :

- LES 1: kennismaken met Guido Gezelle en het gedicht
- LES 2: samen met leerkracht PO: uitleg van opdracht
 - link naar hedendaagse auteurs die hun werk in stripvorm uitgeven.--> uitleg door leerkracht PO over waar je rekening mee kan houden bij het uitwerken van een gedicht in de vorm van een strip (zie ook moderne auteurs)*, aanreiken van bepaalde technieken, stijlen etc. ☑ De leerlingen worden uiteindelijk zelf aan het werk gezet.
- LES 3: Werkmoment: De leerlingen krijgen een lesuur de tijd om uit te proberen en hun verstripping vorm te geven.
- (eventueel een extra les (PO) waarbij de leerlingen verder kunnen werken aan hun strip)
- LES 4: Pitch/presentatie: de leerlingen proberen hun idee te 'verkopen' aan een uitgeverij door een pitch van drie minuten op te stellen.

Eindtermen die doorheen dit werk aan bod komen (VVKSO)

- **LEZEN**
- 17. De leerlingen kunnen op beoordelend niveau tekstsoorten lezen bestemd voor onbekende leeftijdgenoten. Het betreft tekstsoorten zoals notities; informatieve teksten, inclusief informatiebronnen; zakelijke brieven; reclameteksten en advertenties; fictionele teksten (cf. literatuur).
- 22. De leerlingen zijn bereid om: te lezen; lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp; de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen; hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren.
- **LITERATUUR**
- 30. De leerlingen kunnen vanuit een tekstervarende en tekstbestuderende manier van lezen: verschillen aanwijzen in de benadering van de werkelijkheid in: verhaal, gedicht, toneeltekst; de kenmerken herkennen van: poëzie; strip
- 31. De leerlingen kunnen: hun leeservaring verwoorden (inhoud van het werk weergeven, eigen mening weergeven); hun tekstkeuze en leeservaring documenteren.
- 32. De leerlingen kunnen informatie over literatuur verzamelen en gebruiken. Zij maken hierbij kennis met het aanbod van informatiekanalen zoals: bibliotheek, krant, tijdschrift, radio- en tv-programma's, multimedia.
- 34. De leerlingen kunnen bij deze activiteiten gebruik maken van het bijbehorende begrippenapparaat.
- 35. De leerlingen zijn bereid om: literaire teksten te lezen; over hun eigen literaire leeservaring te spreken en te schrijven.

LES 1 : Kennismaking met Guido Gezelle en het gedicht

STAP 1

- De leerkracht begint de les met het tonen van het originele handschrift van het gedicht. Vervolgens zoeken de leerlingen van 5 dichters de handschriften die in de klas worden opgehangen. Hiertussen zit ook het handschrift van Gezelle (met foto). Vervolgens wordt de link gemaakt naar het gedicht. De leerlingen kijken naar het werk en proberen te benoemen wat ze zien, waar het hen aan doet denken etc. Hierbij vestigt de leerkracht de aandacht op de titel, de opbouw van het werk en ook de tekst die geschraapt werd. Dit geeft namelijk al informatie mee over de inhoud van het gedicht. De leerlingen moeten zelf kunnen benoemen waarover het gaat. Het werk en het handschrift kunnen hier dus bij helpen. Van daaruit kan de overgang worden gemaakt naar stap 2 waarbij de leerlingen onder andere het leven van Guido Gezelle onder de loep nemen.

- **Vragen die de leerkracht kan stellen:**

(?) Welke informatie vind je terug op het handschrift dat je kreeg?

(?) Wat kan je over het handschrift zeggen? (*link met het moeilijk leesbare handschrift dat Guido Gezelle had*).

Overgang naar gedetailleerdere vragen:

(?) Wat is de titel van het gedicht?

--> (?) Heeft Guido Gezelle altijd die titel gebruikt? Hoe kan je zien dat dit wel of niet het geval is?

--> (?) Welke info geeft de titel jou?

--> (?) Waar gaat het gedicht – op het eerste gezicht – over volgens jullie?

(?) Hoe is het gedicht opgebouwd?

- **wat:** opwarmer – handschrift van het gedicht
- **werkvorm:** de leerkracht behandelt stap 1 samen met de leerlingen
- **tijdsduur:** 5-tal minuten
- **benodigdheden:** handschrift van het gedicht
- **andere aandachtspunten:** Het is belangrijk dat de leerkracht gerichte vragen stelt om tot de antwoorden bij de oriëntatie te komen. De leerkracht kan ervoor kiezen om op het bord een woordspin te noteren en de informatie van de leerlingen zo vast te zetten. Indien de klas het toelaat, kunnen de leerlingen zelf op het bord komen noteren en zo de woordspin aanvullen.

STAP 2

- De leerlingen gaan zelf op onderzoek en ontdekken het leven van Guido Gezelle. Ze stellen in kleine groepjes een paspoort op van de dichter. De leerlingen zoeken hun informatie op de vernieuwde website van de Biekorf. Deze website bevat tekst, audio, beeld en verschillende fragmenten waardoor de leerlingen worden ondergedompeld in het leven van Guido Gezelle.

- **wat:** zelfstandig onderzoek in groep
- **werkvorm:** groepswork
- **tijdsduur:** 15 minuten + 5 minuten nabespreking
- **benodigdheden:**
 - Website Biekorf / Gezelleproject
 - Chromebooks / computers / iPads (1 per groep)
 - papieren paspoorten (1 per leerling) + correctiesleutel
- **andere aandachtspunten:**
 - De leerlingen moeten de verschillende fragmenten verdelen over de groepsleden. Auditieve fragmenten worden met oortjes beluisterd om de rust te bewaren.

STAP 3

- De leerlingen lezen individueel het gedicht, daarna mogen de leerlingen een ervaringswoord van het bord halen en bij zich nemen. De leerkracht kan hier dan op terugkomen.

*De ervaringswoorden zijn terug te vinden **in bijlage 2 (kaartjes)**.*

- De leerkracht bespreekt samen met de leerlingen de belangrijkste elementen en vormkenmerken van het gedicht. Op die manier hebben ze voldoende achtergrondkennis om in de volgende les aan hun opdracht te beginnen.

Suggestie: Het kan leuk zijn om dan een eerste keer het gedicht te laten beluisteren.

Suggestie: Om de les af te sluiten kan de leerkracht een woordspin op het bord maken. De leerkracht vraagt dan aan de leerlingen wat ze nu weten over "Wintermuggen en Gezelle".

- **wat:** bespreking van het gedicht
- **werkvorm:** in duo's
- **tijdsduur:** 25 minuten nabespreking
- **benodigdheden:**
 - kaarten ervaringswoorden + magneten
 - het gedicht + portfolio project Gezelle
- **andere aandachtspunten:**
 - Zorg er ook hier voor dat de leerlingen op een rustige manier de woorden tot zich nemen, zodat mensen die nog aan het lezen zijn, de nodige rust en tijd krijgen.

LES 2 : Uitleg van de opdracht en technieken (i.s.m. de leerkracht PO)

STAP 1

- De leerkracht komt kort terug op het gedicht als opfrissing. De leerlingen krijgen een verknipte versie van het gedicht, waarbij ze het oorspronkelijke gedicht moeten reconstrueren door de verschillende strofes in de juiste volgorde te plaatsen.
 - **wat:** het ordenen van de strofes
 - **werkvorm:** individueel
 - **tijdsduur:** 5 minuten
 - **benodigdheden:**
 - verschillende strofes van het gedicht (1x per leerling)
 - **andere aandachtspunten:** De leerkracht moet in de gaten houden dat de leerlingen die snel klaar zijn, zich in stilte bezighouden (door andere leerlingen te helpen bijvoorbeeld). Hij/zij moet bijsturen waar nodig.

STAP 2

- De leerkracht Nederlands laat de leerlingen rondlopen in klas, waar op verschillende plaatsen verstripte gedichten vergezeld worden door audiofragmenten van het gedicht. De leerkracht kan dit opzoeken of ook zelf inspreken. Dit dient ter inspiratie.
 - **wat:** inspiratie opdoen via audiovisuele documenten (gedichten)
 - **werkvorm:** individueel
 - **tijdsduur:** 8 minuten
 - **benodigdheden:**
 - verschillende verstripte gedichten
 - audiodocumentatie
 - bord + krijt of stift
 - **andere aandachtspunten:** De leerkracht let erop dat de leerlingen rustig blijven tijdens het beluisteren van de gedichten en dat ze op tijd hun naam noteren op het bord.
- De leerkracht Nederlands deelt mee dat de leerlingen zelf aan de slag zullen gaan met het gedicht *Wintermuggen* en geeft kort al uitleg over wat van hen verwacht wordt.

STAP 3

- De leerkracht PO neemt het hier even over: De bedoeling is dat de leerkracht plastische opvoeding enkele technieken aanreikt waarmee de leerlingen zelf aan de slag kunnen gaan in les 2. (zie opmerking).

Deze technieken houden onder meer in:

- het bepalen van de centrale personages door het schetsen van een drietal fysieke bijzonderheden en karaktereigenschappen;
- het bepalen van plaats en die het decor vormen van het verhaal (gebaseerd op informatie die ze uit het gedicht vinden of die ze aan het gedicht linken);
- het schrijven van een synopsis of korte inhoud van het verhaal (in principe niet zo nodig, gezien het hier om het gedicht gaat);
- de verschillende soorten tekstballonnen en hun doel;
- de verschillende soorten lettertypes (typografie) en hun doel;
- de verschillende perspectieven (camerastandpunten) en hun effect;
- in welke zin beïnvloedt de pagina-indeling de manier waarop je het verhaal leest;

- het opstellen van een storyboard of een 'rough': Op klein formaat wordt een schets gemaakt van het toekomstige stripblad, met kleine vakjes en kleine tekstballonnetjes. Dit is nog niet super gedetailleerd uitgewerkt, maar het geeft een indruk van waar je naartoe wil werken.

Opmerking: De leerkracht is vrij om te kiezen welke technieken hij/zij al dan niet aanhaalt. Het is aangeraden om de technieken van de soorten tekstballonnen en typografie, samen met het storyboard zeker aan te laten halen door de leerkracht PO. Dit is namelijk heel basis en kan een handige creatieve leidraad vormen voor de leerlingen. Afhankelijk van de klassen en de tijd kan ook worden beslist om de camerastandpunten e.a. te bespreken.

Bij voorkeur wordt nog bij de leerkracht Nederlands overlopen hoe de personages er zullen uitzien en in welk decor het verhaal zich zal afspelen (cf. stap 4). Dit kan heel kort door de leerlingen te laten nadenken over kernwoorden die ze eerst op een blad moeten noteren of die bij hen opkomen als ze het gedicht lezen. Onder begeleiding van de leerkracht Nederlands kan in samenwerking met de leerkracht PO het storyboard worden gemaakt.

- o **wat:** aanreiken en -leren van tekentechnieken
- o **Werkvorm:** individueel
- o **tijdsduur:** 30 minuten
- o **benodigdheden:**
 - bord + krijt of stift
- o **andere aandachtspunten:** Het is belangrijk dat goed wordt afgesproken tussen de leerkracht Nederlands en de leerkracht PO wie precies wat voor zijn/haar rekening neemt.

STAP 4

- De leerlingen worden in groepjes verdeeld en krijgen nog een vijftal minuten de tijd om een korte brainstorm te houden over hoe ze hun strip inhoudelijk willen aanpakken. Ze schrijven hiervoor in kernwoorden op wat ze willen doen met het gedicht en de stripvorm. Dit gaat over de kenmerken van de personages (zowel fysieke kenmerken als karaktereigenschappen.)
 - o **wat:** brainstorm
 - o **Werkvorm:** in groep
 - o **tijdsduur:** 7 minuten
 - o **benodigdheden:**
 - A3-papier en schrijfmateriaal
 - o **andere aandachtspunten:** De leerkracht haalt best aan dat de fysieke eigenschappen ook betrekking kunnen hebben op de kledij, de accessoires etc.

LES 3: Werkmoment

STAP 1

- De leerlingen krijgen deze les werktijd om aan hun strip te werken. Belangrijk is dat ze in de eerste leshelft aan hun storyboard werken. Dit kan zowel onder begeleiding van de leerkracht PO (voor de technieken) als de leerkracht Nederlands (scenario) zijn.
 - **wat:** werkmoment 1 om het storyboard uit te werken.
 - **werkvorm:** in groep
 - **tijdsduur:** 25 minuten
 - **benodigdheden:**
 - A3
 - pen
 - potloden
 - sjabloon storyboard
 - **andere aandachtspunten:** De leerkracht houdt rekening met de tijd en probeert de leerlingen aan te manen om niet te treuzelen, maar door te werken.

STAP 2

- De leerlingen krijgen vijf minuten om rond te gaan in de klas en elkaars eerste ontwerpen te bekijken en feedback te geven. De leerlingen moeten minstens 1 positief punt en ook een werkpunt geven. In de helft van de les mogen de leerlingen rondgaan om te kijken hoe de anderen het aanpakken en kunnen ze aan de hand van post-its feedback geven en tips krijgen. Dit gaat dus over feedback van het ontwerpende deel en nog niet het finale stripblad. De leerkracht gaat tijdens de werktijd rond. Op die manier schrijft de leerkracht kort feedback op per leerling, die kan worden uitgedeeld na het feedbackmoment door de leerkracht.
 - **wat:** beoordelen van gedichten
 - **werkvorm:** groep
 - **tijdsduur:** 5 minuten
 - **benodigdheden:**
 - post-its
 - werkversies verstripte gedichten
 - **andere aandachtspunten:** De leerkracht let erop dat de leerlingen geen kritiek geven op wat een ander gemaakt heeft, maar gegronde feedback. Dit houdt in dat de leerkracht benadrukt dat de versies nog niet definitief zijn, maar wel werkdocumenten. De leerkracht hanteert bovendien de regel dat er zowel een positief commentaar als een werkpunt moet worden gegeven. Het is niet mogelijk om geen positief commentaar op te schrijven.

STAP 3

- De leerlingen werken na dit feedbackmoment verder in hun groep. De bedoeling is dat ze door de feedback kritischer naar hun eigen werk kijken en rekening houden met de tips en inzichten die andere leerlingen delen om zo hun eigenlijk stripblad uit te werken.
 - **wat:** werkmoment 2
 - **werkvorm:** in groep
 - **tijdsduur:** 20 minuten
 - **benodigdheden:**
 - A3 of A4-blad
 - pen
 - potloden
 - eventueel laptop
 - **andere aandachtspunten:** De leerkracht begeleidt het gesprek indien de leerlingen niet meteen vlot over het gedicht spreken.

OPMERKING:

Idealiter wordt nog een extra les ingepland waar de leerlingen kunnen werken aan hun strip. Nu hebben de leerlingen namelijk maar een halve les gehad waar ze echt aan hun definitieve versie van het stripblad konden werken. In samenspraak met de leerkracht PO, kan ervoor gekozen worden om hen tijdens de les PO nog werktijd te geven. Gezien bij dit project vakoverschrijdend wordt gewerkt, kan de leerkracht PO dan mee een punt geven op het beeldend uitwerken van het gedicht en het al dan niet toepassen van de geziene technieken.

De leerkracht Nederlands kan punten geven voor de verwerking van het gedicht, het scenario en de presentatie/pitch.

LES 4: Pitch/presentatie

STAP 1

- De leerlingen herhalen samen met de leerkracht hoe je een goede “pitch” geeft. Dit gaat over hoe je jezelf presenteert voor een klas/een publiek, tot zaken waar je op moet letten als je iets uitlegt. De bedoeling is dat leerlingen het “leren presenteren” oprispen en dat hen wordt aangeleerd hoe ze hun strip kunnen pitchen. In principe zou een tweede graad dit al moeten kunnen.
- De leerkracht deelt aan het begin van de les duidelijk mee dat het de bedoeling is dat de leerlingen hun strip pitchen. De casus gaat als volgt (zie ook bijlage 5B):

“Jullie maakten een strip waar jullie erg trots op zijn. Zoals elke auteur en illustrator hoop je dat jouw werk in de betere boekhandel belandt. Je gaat met andere woorden op zoek naar een uitgever die jouw stripverhaal wil uitgeven. Hiervoor maak je een korte, maar krachtige pitch van **3 minuten**, waarin je jouw strip probeert te “verkopen” aan de uitgever. Belangrijk hierbij is om duidelijk aan te geven hoe je het gedicht verwerkte in de strip en waarom je dit zo deed. Hoe beter en hoe krachtiger je info, hoe meer kans dat je de uitgever weet te overtuigen.
Veel succes !”

Suggestie: Het wordt aangeraden om voor de start van de pitch, samen met de leerlingen het evaluatieblad te overlopen. Dit zorgt enerzijds voor transparantie, maar anderzijds ook voor meer motivatie.

- **wat:** herhaling van presentatietechnieken + pitchen
- **werkvorm:** leerkracht i.s.m. klas
- **tijdsduur:** 15 minuten
- **benodigdheden:** casusblad + evaluatieblad
- **andere aandachtspunten:** De leerlingen moeten goed nadenken over de opbouw. Het kan hen helpen om de pitch woord voor woord uit te schrijven. Op die manier hebben ze steeds een houvast.

STAP 2

- De leerlingen krijgen een kwartier de tijd om kort samen te zitten en na te denken hoe ze hun werk in 3 minuten kunnen voorstellen. Hierbij is het belangrijk dat elke leerling meewerkt en nadenkt over hoe ze hun werk kunnen naar voren brengen. De leerkracht kan een spreekkader meegeven waarop ze zich kunnen baseren.
 - **wat:** werken aan het verstripte gedicht
 - **werkvorm:** in dichtgroep
 - **tijdsduur:** 15 minuten
 - **benodigdheden:**
 - A3 of A4
 - pen
 - potloden
 - eventueel laptop
 - **andere aandachtspunten:** De leerkracht haalt nog eens duidelijk aan dat iedere leerling iets moet vertellen, want de leerlingen krijgen punten op hun manier van voor een klas staan.

STAP 3

- De leerlingen stellen per groep hun werk voor. De leerlingen proberen met andere woorden in een beperkt aantal minuten hun visie op het gedicht weer te geven door uitleg te geven bij het gedicht.
 - **wat:** presentatie/pitch
 - **werkvorm:** in groep
 - **tijdsduur:** 20 minuten
 - **benodigdheden:**
 - krijtbord
 - afgewerkte stripvorm van het gedicht
 - **andere aandachtspunten:** Belangrijk hier is dat élke leerling aan bod komt; daarom krijgen de leerlingen ook wat tijd om vooraf na te denken over hoe ze hun werk kunnen presenteren.